

ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਸੁਨੇਹੇ

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਵੈਟਨਰੀ ਅਤੇ ਐਨੀਮਲ ਸਾਇੰਸਜ਼ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ (ਪੰਜਾਬ)

'PASHU PALAN SUNEHE'

Vol. 4 No. 2 (March-April 2024)

ਸੰਪਾਦਕੀ ਬੋਰਡ

ਚੇਅਰਮੈਨ

ਡਾ. ਪਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ
(ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਪਸਾਰ ਸਿੱਖਿਆ)

ਮੈਂਬਰ

ਡਾ. ਮੀਰਾ ਡੀ. ਆਂਸਲ
ਡਾ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ
ਡਾ. ਹਰਕੀਰਤ ਸਿੰਘ
ਡਾ. ਇੰਦਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ

ਸੰਪਾਦਕ

ਡਾ. ਰਾਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾ
ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਸੰਪਰਕ

ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਲਾ ਪਸਾਰ ਸਿੱਖਿਆ
ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਵੈਟਨਰੀ
ਐਂਡ ਐਨੀਮਲ ਸਾਇੰਸਜ਼
ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ
0161-2553364
deegadvasuldh@gmail.com

ਯੂਟਿਊਬ ਚੈਨਲ

ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਟੀਕਾਕਰਨ ਅਹਿਮ

ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਕ ਸਾਥੀਉ

ਡੋਅਰੀ ਫਾਰਮਿੰਗ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਅਧਾਰਿਤ ਕਿੱਤੇ ਹਰ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਲਈ ਅਹਿਮ ਹਨ- ਆਰਥਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਭੋਜਨ ਲਈ। ਪਸ਼ੂਆਂ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਉਤਪਾਦਨ ਲੈਣ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਅਹਿਮ ਪਹਿਲੂ ਹੈ। ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਅਰਥ ਸਿਰਫ਼ ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਪੱਖੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸਗੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੇ ਹਰ ਪਹਿਲੂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਉੱਚ-ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਟਿਕਾ ਕੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹਨਾਂ ਲਈ ਸੰਤੁਲਿਤ ਖੁਰਾਕ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੰਤੁਲਿਤ ਖੁਰਾਕ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪੋਸ਼ਕ ਤੱਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਰੱਖਿਆ ਤੰਤਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੰਤੁਲਿਤ ਖੁਰਾਕ ਦੇ ਨਾਲ ਪਸ਼ੂ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਉਤਪਾਦਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾਣੂਆਂ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ- ਮੂੰਹਖੁਰ, ਲੰਪੀ ਚਮੜੀ ਰੋਗ ਆਦਿ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਤਰਨਾਕ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਵਾਈਆਂ ਅਸਰਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕਾ ਟੀਕਾਕਰਨ ਹੈ। ਟੀਕਾਕਰਨ ਰਾਹੀਂ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਿਸ਼ਾਣੂਆਂ ਨਾਲ ਲੜਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਟੀਕਾਕਰਨ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਅਸਰਦਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਟੀਕੇ ਦਾ ਅਸਰ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਟੀਕਾਕਰਨ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਸਾਥੀਉ, ਵਾਢੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਜ਼ਦੀਕ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਾਮਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਣਿਆਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਭਰਨ, ਹਰ ਕਿਸਾਨ ਤਰੱਕੀ ਕਰੇ, ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਹੋਵੇ। ਕਣਕ ਦਾ ਨਾੜ ਵੀ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਲਈ ਇੱਕ ਬੇਸ਼ਕੀਮਤੀ ਸਰੋਤ ਹੈ ਤੋਂ। ਆਉ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ-ਤੋਂ-ਵੱਧ ਤੂੜੀ ਬਣਾਈਏ, ਨਾੜ ਨੂੰ ਅੱਗ ਨਾ ਲਗਾਈਏ ਅਤੇ ਜਲਵਾਯੂ ਨੂੰ ਬਚਾਈਏ। (ਸੰਪਾਦਕ)

ਬੀਟਲ ਬੱਕਰੀਆਂ

ਬੱਕਰੀ ਪਾਲਣ ਦੇ ਕਿੱਤੇ ਪ੍ਰਤੀ ਨੌਜਵਾਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੀ ਸੌਖ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਘਰੇਲੂ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਬੀਬੀਆਂ ਵੀ ਬੱਕਰੀ ਪਾਲਣ ਨੂੰ ਅਪਨਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਹਿਲਾ ਸਸ਼ਕਤੀਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਕਿੱਤਾ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਪਰ ਬੱਕਰੀ ਪਾਲਣ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਢੰਗ ਅਪਨਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਬੱਕਰੀ ਪਾਲਣ ਲਈ ਬੀਟਲ ਨਸਲ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ।

ਬੀਟਲ ਨਸਲ ਦੀਆਂ ਬੱਕਰੀਆਂ ਦਾ ਰੰਗ ਕਾਲਾ, ਲੋਹਾ ਜਾਂ ਨਾਗਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਸਲ ਦੀਆਂ ਬੱਕਰੀਆਂ ਵਿੱਚ 90 ਫੀਸਦੀ ਤੱਕ ਕਾਲਾ ਰੰਗ ਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਰੰਗ ਲੋਹਾ, ਨਾਗਰਾ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਭਿੰਨ ਰੂਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੀਟਲ ਨਸਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਾਲ ਸਿੱਧੇ ਅਤੇ ਛੋਟੀ ਲੰਬਾਈ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਚਮੜੀ ਦਾ ਰੰਗ ਕਾਲੀਆਂ ਬੱਕਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਰਮਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਕਿ ਲੋਹੇ ਅਤੇ ਨਾਗਰੇ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਚਮੜੀ ਦਾ ਰੰਗ ਭੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਬੀਟਲ ਦੀਆਂ ਕਈ ਕਿਸਮਾਂ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ- ਨੁਕਰੀ, ਰਹੀਮ ਯਾਰ ਖਾਨ, ਫੈਸਲਾਬਾਦੀ, ਮੱਖੀ ਚੀਨੀ, ਗੁਜਰਾਤੀ ਅਤੇ ਨਾਗਰੀ। ਨਰ ਅਤੇ ਮਾਦਾ, ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੰਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਪਸ਼ੂ ਘੋਨੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਸਿੰਗ ਚਪਟੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਘੁੰਮਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿੰਗ ਪਿਛਾਂਹ ਵੱਲ ਮੁੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਸਿਰ ਗੋਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨੱਕ ਉੱਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਰੋਮਨ ਨੋਜ਼' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕੰਨ ਲੰਬੇ ਅਤੇ ਲਟਕਵੇਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਪੀਲਾ, ਭੂਰਾ ਜਾਂ ਚਿੱਟਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਬੱਕਰੀਆਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਸਹਿਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੱਕਰੇ ਦਾ ਕੱਦ ਔਸਤਨ 91-120 ਸੈਂ.ਮੀ ਅਤੇ ਭਾਰ 65-90 ਕਿੱਲੋ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੱਕਰੀਆਂ ਦਾ ਕੱਦ ਔਸਤਨ 76-90 ਸੈਂ.ਮੀ. ਅਤੇ ਭਾਰ 45-60 ਕਿੱਲੋ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੱਕਰੇ ਅਤੇ ਬੱਕਰੀਆਂ ਦੀ ਸਰੀਰ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਕਰਮਵਾਰ 90 ਅਤੇ 70 ਸੈਂ.ਮੀ. ਦੇਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਬੱਕਰੀਆਂ 17 ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਉਮਰ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾ ਸੂਆ ਦੇ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਈ ਬੱਕਰੀ ਪਾਲਕ 2 ਸਾਲ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਮਰ 'ਤੇ ਸੂਆ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਸੂਏ ਵਿੱਚ ਜੋੜੇ ਬੱਚੇ ਦੇਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤਕਰੀਬਨ 50 ਫੀਸਦੀ ਬੱਕਰੀਆਂ ਜੋੜੇ ਬੱਚੇ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ 6 ਫੀਸਦੀ ਤੱਕ ਤਿੱਕੜੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬੱਚੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਬੀਟਲ ਨਸਲ ਦੀਆਂ ਬੱਕਰੀਆਂ ਦੁੱਧ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਲਈ ਜਾਣੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਜਮਨਾਪਰੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬੀਟਲ ਨਸਲ ਦੀਆਂ ਬੱਕਰੀਆਂ ਮੌਸਮ ਪ੍ਰਤੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਬੱਕਰੀਆਂ 5-6 ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਦੁੱਧ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸੂਏ ਦੀ ਔਸਤਨ ਪੈਦਾਵਾਰ 177 ਕਿੱਲੋ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਥਣ ਲੰਬੇ ਅਤੇ ਕੁੱਪ ਅਕਾਰ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਥਣ ਉਪਰੋਂ ਚੌੜੇ ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਤਿੱਖੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਲੇਵੇ ਦੀ ਰਗ ਮੱਧਮ ਅਕਾਰ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੁੱਧ ਵਾਲੀਆਂ ਬੱਕਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਵਾਰੀ ਲੇਵਾ ਨੀਵਾਂ ਲਟਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(ਡਾ. ਅਰੁਨਬੀਰ ਸਿੰਘ)

ਅਫਰੀਕਨ ਸਵਾਈਨ ਫੀਵਰ

ਇਹ ਬਿਮਾਰੀ ਇੱਕ ਵਾਈਰਸ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਬਿਮਾਰੀ ਫੈਲਣਾ

- (i) ਜੰਗਲੀ ਸੂਰਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਧੇ ਸੰਪਰਕ ਰਾਹੀਂ
- (ii) ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਚਿੱਚੜਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪਾਲਤੂ ਸੂਰਾਂ ਵਿੱਚ
- (iii) ਬਿਮਾਰ ਸੂਰਾਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਤੰਦਰੁਸਤ ਸੂਰਾਂ ਵਿੱਚ
- (iv) ਵੇਸਟ ਖਾਣ ਨਾਲ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੂਰ ਦਾ ਕੱਚਾ ਮਾਸ ਹੋਵੇ
- (v) ਦੂਸ਼ਿਤ ਕੱਪੜਿਆਂ, ਬੂਟਾਂ ਅਤੇ ਟਾਇਰਾਂ ਰਾਹੀਂ

ਲੱਛਣ

ਬੁਖਾਰ, ਭੁੱਖ ਨਾ ਲੱਗਣੀ, ਔਖੇ ਸਾਹ, ਨੱਕ/ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਣੀ ਵਗਣਾ, ਲੜਖੜਾਉਣਾ, ਖੂਨੀ ਮੋਕ, ਚਮੜੀ ਤੇ ਲਾਲ/ਨੀਲੇ-ਜਾਮਨੀ ਧੜਤ ਪੈਣੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕੰਨਾਂ ਤੇ, ਮਲ ਦੁਆਰ ਤੇ ਨੱਕ ਵਿੱਚੋਂ ਖੂਨ ਵਗਣਾ, ਉਲਟੀਆਂ ਲੱਗਣਾ, ਸੁਸਤ ਹੋਣਾ ਆਦਿ

ਅਫਰੀਕਨ ਸਵਾਈਨ ਫੀਵਰ ਦੇ ਲੱਛਣ ਕਲਾਸੀਕਲ ਸਵਾਈਨ ਫੀਵਰ ਵਰਗੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਗੱਲਾਂ

ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਟੀਕਾ ਜਾਂ ਕਾਰਗਰ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਫਾਰਮ ਤੇ ਜੀਵ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣ ਕਰੋ

ਲੱਛਣ ਦਿਖਣ ਤੇ ਜਾਂ ਸ਼ੱਕ ਪੈਣ ਤੇ ਤੁਰੰਤ ਵੈਟਰਨਰੀ ਡਾਕਟਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਤੰਦਰੁਸਤ ਸੂਰਾਂ ਨੂੰ ਕਲਾਸੀਕਲ ਸਵਾਈਨ ਫੀਵਰ ਦਾ ਟੀਕਾ ਲਗਾਓ

ਵੇਸਟ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰੋ ਜਾਂ 30 ਮਿੰਟ ਉਬਾਲ ਕੇ ਦਿਓ

ਮਰੇ ਸੂਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾੜ ਜਾਂ ਡੂੰਘਾ ਦੱਬ ਦਿਓ

ਨੋਟ: ਇਹ ਬਿਮਾਰੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਵੈਟਨਰੀ ਅਤੇ ਐਨੀਮਲ ਸਾਇੰਸਜ਼ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ

ਲੰਪੀ ਸਕਿਨ ਰੋਗ

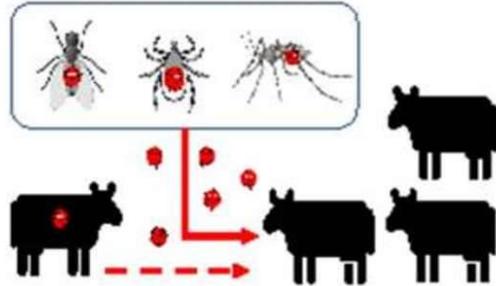
ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਆਫ ਐਕਸਟੈਨਸ਼ਨ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ, GADVASU
ਲੰਪੀ ਸਕਿਨ ਰੋਗ (Lumpy Skin Disease)

ਲੰਪੀ ਸਕਿਨ ਰੋਗ (LSD) ਗਾਂਵਾਂ ਅਤੇ ਮੱਝਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵਾਇਰਲ ਰੋਗ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਮਾਰੀ LSD ਫੈਮਿਲੀ ਪੋਕਸਵੀਰੀਡੀ (Poxviridae) ਦੇ, ਜੀਨਸ Capripoxvirus ਨਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਵਾਇਰਸ ਕਰਕੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ

ਬਿਮਾਰੀ ਫੈਲਣਾ

- ਖੂਨ ਚੁਸਣ ਵਾਲੇ ਮੱਛਰ, ਮੱਖੀਆਂ ਅਤੇ ਚਿੱਚੜ ਆਦਿ ਰਾਹੀਂ
- ਕਿਸੇ ਲਾਗ ਗ੍ਰਸਤ ਜਾਨਵਰ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਸੰਪਰਕ ਵਾਇਰਸ ਦੀ ਲਾਗ ਫੈਲਾਉਣ ਨੂੰ ਸੰਚਾਰਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ (ਪਰ ਇਹ ਆਮ ਨਹੀਂ ਹੈ)

ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਛਣ

- ✓ ਬੁਖਾਰ (41° ਸੈਂਟੀਗ੍ਰੇਡ ਜਾਂ 106° ਫਾਰਨਹੀਟ) ਅਤੇ ਲਿੰਟ ਗੰਦਾਂ ਦਾ ਸੁੱਜ ਜਾਣਾ
- ✓ ਘੱਟ ਭੁੱਖ, ਨੌਕ ਦਾ ਵਗਣਾ, ਅੱਖਾਂ ਚੋਂ ਪਾਣੀ ਆਉਣਾ, ਲਾਰਾਂ ਡਿਗੋਣਾ
- ✓ ਬੁਖਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੇ 48 ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ 2-5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਚਮੜੀ ਤੇ ਗੰਦਾਂ ਦਾ ਬਣਨਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਿਰ, ਗਰਦਨ, ਲੱਤਾਂ, ਲੇਵੇ, ਜਣਨ-ਅੰਗਾਂ ਅਤੇ ਪਿਛਵਾੜੇ ਤੇ

ਬਿਮਾਰੀ ਫੈਲਣ ਦੀ ਮਿਆਦ: ਲਾਗ ਲੱਗਣ ਦੇ 04 ਦਿਨ ਤੋਂ 14 ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਤੱਕ

↓ ਦੁੱਧ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਕਮੀ

ਲੰਪੀ ਸਕਿਨ ਰੋਗ (LSD) ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਸਿੱਟਾ ਗੰਭੀਰ ਆਰਥਿਕ ਹਾਨੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

ਲੰਪੀ ਸਕਿਨ ਰੋਗ ਦੇ ਸ਼ੱਕ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ

ਆਪਣੇ ਨੇੜਲੇ ਵੈਟਰਨਰੀ ਡਾਕਟਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਸ਼ੱਕੀ ਜਾਨਵਰ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਦੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਵੱਗ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰੋ

ਫਾਰਮ ਤੋਂ/ਤੱਕ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਨੂੰ ਰੋਕੋ

ਮਰੇ ਹੋਏ ਜਾਨਵਰ ਨੂੰ ਦਫਨਾਇਆ/ਸਾੜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

ਆਪਣੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਵੱਗ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਵੈਕਸੀਨ ਦਾ ਟੀਕਾ ਲਗਵਾਓ

ਸ਼ੱਕੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦਾ ਰੱਖ ਰਖਾਓ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਵੱਖਰੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ

ਸ਼ੱਕੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦਾ ਰੱਖ ਰਖਾਓ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧੋਵੋ

ਨੋਟ! ਲੰਪੀ ਸਕਿਨ ਬਿਮਾਰੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਫੈਲਦੀ, ਪਰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਤੇਜਨ ਦੀ ਸਦਾਈ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖੋ (ਦੁੱਧ ਨੂੰ ਉਬਾਲੋ ਜਾਂ ਪਾਸਚਰਾਈਜ਼ ਕਰੋ ਅਤੇ ਮੀਟ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪਕਾਓ) ਲੰਪੀ ਸਕਿਨ ਅਤੇ ਮੰਕੀਪੋਕਸ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਹਨ (ਮੰਕੀਪੋਕਸ ਜੂਨੇਟਿਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ) ਮੰਕੀਪੋਕਸ ਗਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮੱਝਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ

ਕੇਜ਼ੀਅਸ ਲਿੰਫੈਡਿਨਾਈਟਿਸ (ਬੱਕਰੀਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਰਸੌਲੀਆਂ)

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਸੀਮਾਂਤ ਵਰਗ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਬੱਕਰੀ ਪਾਲਣ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਰਿਵਾਇਤੀ ਬੱਕਰੀ ਪਾਲਣ ਵਿੱਚ ਬੱਕਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਦੇਸੀ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਮਾਈ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ ਇਲਾਜ ਉੱਤੇ ਖਰਚਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਫਲ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਦਾ ਅਹਿਮ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਬਿਮਾਰ ਜਾਨਵਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ ਪੂਰੇ ਇੱਜ਼ਤ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਤੰਦਰੁਸਤ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਬਿਮਾਰੀ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਲਾਜ ‘ਤੇ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਖਰਚਾ ਹੋਵੇ। ਬੱਕਰੀ ਪਾਲਣ ਵਿੱਚ ਕੇਜ਼ੀਅਸ ਲਿੰਫੈਡਿਨਾਈਟਿਸ ਇੱਕ ਖਤਰਨਾਕ ਬਿਮਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਬੱਕਰੀ ਪਾਲਕਾਂ ਦਾ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਦੋ ਰੂਪ ਹੁੰਦੇ ਹਨ- ਪ੍ਰਤੱਖ ਅਤੇ ਗੁੱਝੀ। ਪ੍ਰਤੱਖ ਅਤੇ ਗੁੱਝਾ ਰੂਪ ਇਕੱਲਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਰੂਪ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਇਕੱਠੇ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਬਾਹਰੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਰੀਰ ‘ਤੇ ਰਸੌਲੀਆਂ ਜਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧਦੀ ਹੋਈ ਸਰੀਰਕ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਕੇਜ਼ੀਅਸ ਲਿੰਫੈਡਿਨਾਈਟਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ

ਬੱਕਰੀ ਪਾਲਕਾਂ ਨੇ ਅਕਸਰ ਹੀ ਬੱਕਰੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ‘ਤੇ ਰਸੌਲੀਆਂ ਦੇਖੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਹ ਰਸੌਲੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਇਹ ਰਸੌਲੀਆਂ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ, ਜਬਾੜਿਆਂ ਦੇ ਆਸਪਾਸ, ਗਲਾ, ਮੋਢੇ ਅਤੇ ਪਿਛਲੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ‘ਤੇ ਦੇਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਰਸੌਲੀ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਅਕਾਰ ਵਿੱਚ ਵਧਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰੇਸ਼ਾ ਭਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਰਸੌਲੀ ਪੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਜ਼ਖਮ ਦਾ ਰੂਪ ਲੈ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਜ਼ਖਮ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਗਾੜ੍ਹਾ ਰੇਸ਼ਾ ਨਿੱਕਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕਈ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰਕ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖੁਰਾਕ ਲੈਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪਸ਼ੂ ਦਾ ਭਾਰ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਘਟਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇੱਥੇ ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰਕ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦਾ ਆਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ। ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਰਸੌਲੀਆਂ ਬਣ ਜਾਣ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਸਧਾਰਨ ਵਾਂਗ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੋਈ ਬਦਲਾਅ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬੱਕਰੀ ਨੂੰ ਰਹਿ ਰਹਿ ਕੇ ਮੌਕ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।

ਕੇਜ਼ੀਅਸ ਲਿੰਫੈਡਿਨਾਈਟਿਸ ਦਾ ਗੁੱਝਾ ਰੂਪ

ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਗੁੱਝੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰ ਦੇ ਉੱਤੇ ਰਸੌਲੀਆਂ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀਆਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਸੌਲੀਆਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਕਈ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਇਹ ਰਸੌਲੀਆਂ ਫੇਫੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਰਸੌਲੀਆਂ ਕਰਕੇ ਜਾਨਵਰ ਨੂੰ ਖਾਣ, ਜੁਗਾਲੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਾਹ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਾਨਵਰ ਲਗਾਤਾਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਟੀ ਬੀ ਅਤੇ ਜੌਹਨੀਜ਼ ਡਿਜ਼ੀਜ਼ ਨਾਮਕ ਬਿਮਾਰੀ ਨਾਲ ਫਰਕ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੀਆਂ ਜੁਲਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਗੁੱਝਾ ਰੂਪ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਘੱਟ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਕੇਜ਼ੀਅਸ ਲਿੰਫੈਡਿਨਾਈਟਿਸ (ਬੱਕਰੀਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਰਸੌਲੀਆਂ)

ਬਿਮਾਰੀ ਫੈਲਣ ਦੇ ਕਾਰਨ

ਕੇਜ਼ੀਅਸ ਲਿੰਫੈਡਿਨਾਈਟਿਸ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਕੋਰਾਇਨੀਬੈਕਟੀਰੀਅਮ ਸਿਊਡੋਟਿਊਬਰਕਿਊਲੋਸਿਸ ਨਾਮ ਦੇ ਕਿਟਾਣੂ ਕਰ ਕੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਮਾਰੀ ਇੱਕ ਬਿਮਾਰ ਜਾਨਵਰ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਰੇਸ਼ੇ ਜਾਂ ਦੂਸ਼ਿਤ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਨਾਲ ਫੈਲਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਬਿਮਾਰ ਜਾਨਵਰ ਦੀ ਰਸੌਲੀ ਵਿੱਚੋਂ ਰੇਸ਼ਾ ਰਿਸਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਰੇਸ਼ੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੌਜੂਦ ਕਿਟਾਣੂ ਪੂਰੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਟਾਣੂ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ ਜਿਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਟਾਣੂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਿਮਾਰ ਜਾਨਵਰ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਜਾਂ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੇ ਜ਼ਖਮਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਤੰਦਰੁਸਤ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਦਾਖਿਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਟਾਣੂ ਸਾਹ ਜਾਂ ਮੂੰਹ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਤੰਦਰੁਸਤ ਪਸ਼ੂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲਾ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਬੱਕਰੀ ਪਾਲਕ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਬਿਮਾਰ ਜਾਨਵਰ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਜਾਂ ਰੇਸ਼ੇ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਇਹ ਬਿਮਾਰੀ ਤੰਦਰੁਸਤ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਫੈਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਬਿਮਾਰ ਬੱਕਰੀਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਕਿਟਾਣੂ ਦੁੱਧ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਮੇਮਣਿਆਂ ਨੂੰ ਬਿਮਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਲਾਜ

ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਨਾ ਕਾਫੀ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਸੌਲੀ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਇਊਡੀਨ ਦਾ ਘੋਲ ਭਰ ਕੇ ਸਫਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਰਸੌਲੀ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿੱਕਲੇ ਹੋਏ ਰੇਸ਼ੇ ਨੂੰ ਸ਼ੈਡ ਤੋਂ ਦੂਰ ਲਿਜਾ ਕੇ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰਸੌਲੀ ਨੂੰ ਅਪ੍ਰੈਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਪ੍ਰੈਸ਼ਨ ਕਰਵਾਉਣਾ ਕਾਫੀ ਮਹਿੰਗਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਟਾਣੂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਟਾਣੂ-ਨਾਸ਼ਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਅਸਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸਲਈ ਦਵਾਈ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਿਰਫ ਰੇਸ਼ੇ ਦੀ ਲੈਬੋਰਟਰੀ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬਿਮਾਰੀ ਮੁੜ ਜਾਨਵਰ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਵਿੱਚ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਬਚਾਅ

ਕੇਜ਼ੀਅਸ ਲਿੰਫੈਡਿਨਾਈਟਿਸ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਚਾਅ ਦੀ ਨੀਤੀ ਇਲਾਜ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਾਰਗਰ ਹੈ। ਬੱਕਰੀਆਂ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੀ ਸਫਾਈ ਵੱਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਫਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕਲੋਰਹੈਕਸੀਡੀਨ ਨਾਮਕ ਰਸਾਇਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਔਜ਼ਾਰ ਅਤੇ ਬਰਤਨ ਸਾਫ਼ ਰੱਖਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸ਼ੈਡ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫਾਲਤੂ ਮੇਖਾਂ, ਕੰਡਿਆਲੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਅਤੇ ਨੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਜਾਨਵਰ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਜ਼ਖਮ ਨਾ ਬਣਨ। ਸ਼ੱਕੀ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਤੁਰੰਤ ਅਲੱਗ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਿਮਾਰ ਬੱਕਰੀਆਂ ਦੀ ਚੁਆਈ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਬਿਮਾਰ ਬੱਕਰੀ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਬੱਕਰੀ ਦਾ ਦੁੱਧ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਿਮਾਰ ਜਾਨਵਰ ਦੇ ਰੇਸ਼ੇ ਨੂੰ ਸ਼ੈਡ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੈਡ ਦੇ ਬਾਹਰ ਕਲੀ ਵਿਛਾ ਕੇ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ੈਡ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਸ਼ਖਸ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਬੂਟ ਆਦਿ ਘਸਾ ਕੇ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਬੱਕਰੀ ਪਾਲਕ ਦਾ ਹੋਰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਇੱਜੜ ਵਿੱਚ ਪਰਤਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹਾ ਕੇ ਕੱਪੜੇ ਬਦਲ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

(ਡਾ. ਅਰੁਨਬੀਰ ਸਿੰਘ)

ਬੈਕਯਾਰਡ ਪੋਲਟਰੀ (ਘਰੇਲੂ ਮੁਰਗੀ ਪਾਲਣ)

ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤੇਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਵੱਧਣ ਵਾਲਾ ਖੇਤਰ ਬਣਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪੋਲਟਰੀ ਫਾਰਮਿੰਗ ਦਾ ਕਾਫੀ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ। ਬੈਕਯਾਰਡ ਪੋਲਟਰੀ ਫਾਰਮਿੰਗ ਇੱਕ ਘੱਟ ਇੰਪੁਟ ਵਾਲਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਵਸੀਲਾ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਬੈਕਯਾਰਡ ਪੋਲਟਰੀ ਫਾਰਮਿੰਗ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਲੰਬੇ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਕਿੱਤਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬੈਕਯਾਰਡ ਪੋਲਟਰੀ ਫਾਰਮਿੰਗ ਦਾ ਕੰਮ ਵਧੇਰੇ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਕਿੱਤੇ ਵਿੱਚ ਛੇਤੀ ਅਤੇ ਇਕਸਾਰ ਸਥਾਈ ਆਮਦਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬੈਕਯਾਰਡ ਪੋਲਟਰੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਥਾਨਕ ਨਸਲਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਨਸਲਾਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ 70-120 ਅੰਡੇ ਪੂਰੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਜੈਨੇਟਿਕ ਤੜਗ ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਲਾਹੇਵੰਦ ਕਿੱਤਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਰਾਇਲਰ ਪੰਜ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤੇ ਅੰਦਰ ਮੰਡੀਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅੰਡੇ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੁਰਗੀਆਂ ਪੰਜ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਅੰਡਿਆਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਸਥਾਈ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਆਮਦਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ।

ਬੈਕਯਾਰਡ ਪੋਲਟਰੀ ਫਾਰਮਿੰਗ ਵਿੱਚ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਦੀ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੂਰਜ, ਮੀਂਹ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸ਼ੈਡ ਵਿੱਚ ਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੈਡ ਦੀ ਬਣਤਰ ਪੂਰਬ-ਪੱਛਮ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਤੇ ਅਤੇ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਠੰਢੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਸ਼ੈਡ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਲੱਕੜ, ਬਾਂਸ, ਘਾਹ ਆਦਿ ਵਰਗੇ ਘੱਟ ਲਾਗਤ ਵਾਲੇ ਸਮਾਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਪੋਲਟਰੀ ਫਾਰਮਿੰਗ ਦੇ ਕਿੱਤੇ ਵਿੱਚ 70% ਖਰਚਾ ਖੁਰਾਕ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੈਕਯਾਰਡ ਪੋਲਟਰੀ ਫਾਰਮਿੰਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਖੁਰਾਕ ਦੇ ਖਰਚੇ ਨੂੰ ਘੱਟ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੋਲਟਰੀ ਪੰਛੀ ਕੀੜੇ, ਘਾਹ, ਬੀਜ, ਬਚੇ ਹੋਏ ਅਨਾਜ, ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਰਹਿੰਦ-ਖੁਹੰਦ ਆਦਿ ਨਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਫੀਡ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਬਰਸਾਤੀ ਮੌਸਮ ਵਿੱਚ ਫੀਡ ਨੂੰ ਜਿਆਦਾ ਸਟੋਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਕਿ ਉੱਲੀ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਬੈਕਯਾਰਡ ਪੋਲਟਰੀ ਫਾਰਮਿੰਗ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਾਰ ਖੁਰਾਕ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇੱਕ ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ। ਬੈਕਯਾਰਡ ਪੋਲਟਰੀ ਫਾਰਮਿੰਗ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਉਤਪਾਦਨ ਲਈ ਪੋਲਟਰੀ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਟੀਕਾਕਰਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਿਹਤਮੰਦ ਬੈਕਯਾਰਡ ਪੋਲਟਰੀ ਫਾਰਮਿੰਗ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪੋਲਟਰੀ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਪਰਜੀਵੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਦਵਾਈ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਬੈਕਯਾਰਡ ਪੋਲਟਰੀ ਫਾਰਮਿੰਗ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬੈਕਯਾਰਡ ਪੋਲਟਰੀ ਫਾਰਮਿੰਗ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਹਲਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਥਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਦੇਖਭਾਲ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਬੈਕਯਾਰਡ ਪੋਲਟਰੀ ਫਾਰਮਿੰਗ ਵਿੱਚ ਉਤਪਾਦਨ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਆਮਦਨੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਉਦਯੋਗ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਬੈਕਯਾਰਡ ਪੋਲਟਰੀ ਫਾਰਮਿੰਗ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਵੱਡੀ ਆਮਦਨੀ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਇਹ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਰੁਤਬੇ ਨੂੰ ਉਭਾਰਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ।

(ਡਾ. ਭਾਰਤੀ ਦੇਸ਼ਮੁੱਖ ਅਤੇ ਡਾ. ਖੁਸ਼ਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ)

ਵੰਸ਼ ਨਿਰਧਾਰਨ ਵਿਧੀ

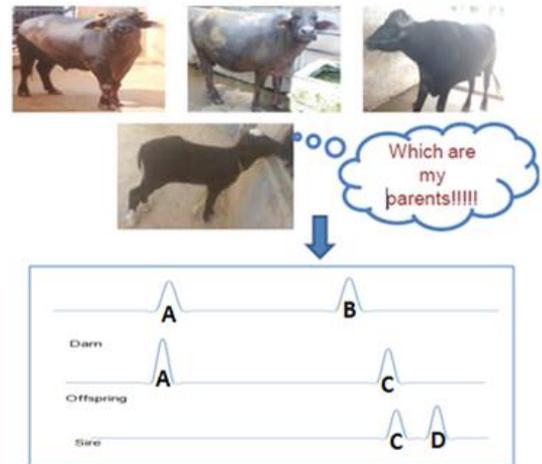
(Parentage Service for Dairy Animals: A New Vista to Enhance Profitability through Scientific Farming)

Research Team: Dr. YS Malik, Dean, College of Animal Biotechnology, Dr. CS Mukhopadhyay, Senior Scientist, Dr. Neeraj Kashyap, Assistant Professor, Dr. RK Choudhary, Assistant Professor, Dr. Kalpana Singh, Assistant Professor

ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦੁੱਧ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਕੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਚਿੱਟੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਵਿੱਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ। 2019 ਦੀ ਪਸ਼ੂਪਨ ਜਨਗਣਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ/ ਕਰਾਸਬ੍ਰੇਡ ਪਸ਼ੂ, ਦੇਸੀ ਪਸ਼ੂ 25 ਲੱਖ ਅਤੇ ਮੱਝਾਂ 40 ਲੱਖ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੁੱਧ ਦੀ ਉੱਚ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਦੇ ਨਾਲ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ/ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਦੁੱਧ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦਾ ਨਿਰਯਾਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਸਹੀ ਜਰਮਪਲਾਜ਼ਮ (ਵਧੀਆ ਨਸਲ) ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਿਗਿਆਨਕ ਪ੍ਰਜਨਣ ਅਤੇ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

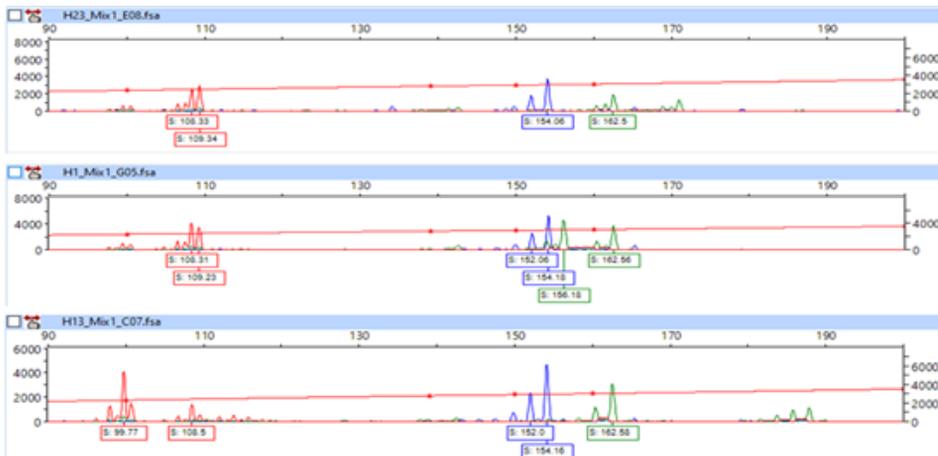
ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਵਧਦਿਆਂ, ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਨੀਮਲ ਬਾਇਓਟੈਕਨਾਲੋਜੀ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਵੈਟਰਨਰੀ ਅਤੇ ਐਨੀਮਲ ਸਾਇੰਸਜ਼ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਲੰਬੇ ਖੋਜ ਕਾਰਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗਊਆਂ ਅਤੇ ਮੱਝਾਂ ਵਿੱਚ ‘ਮਾਪੇ ਨਿਰਧਾਰਨ’ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਢੁਕਵੇਂ ਅਣੂ ਮਾਰਕਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਔਲਾਦ ਦੇ ਅਸਲ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ (ਵੰਸ਼) ਦੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ simple sequence repeats (SSR), single nucleotide polymorphism (SNP) ਆਦਿ। ਇਹ ਤਕਨੀਕ ਡੀਐਨਏ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ (DFP) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਹੈ। DFP ਕਿਸੇ ਪਸ਼ੂ ਦੇ molecular signatures ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਔਲਾਦ ਵਿਚਕਾਰ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਬੇਦਖਲੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਪਸ਼ੂ ਦੇ ਵੰਸ਼ (ਮਾਪਿਆਂ) ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ (parentage detection technique) ਦੀ ਵਿਧੀ simple sequence repeat length polymorphism ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਪਲਬਧ ਵਿਧੀ ਦੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸੋਧਾਂ ਤੋਂ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਕਨੀਕ ਵਿੱਚ ਜਾਨਵਰਾਂ ਤੋਂ ਖੂਨ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਲੈ ਕੇ, ਡੀਐਨਏ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 5'-ਲੇਬਲ ਵਾਲੇ SSR ਪ੍ਰਾਈਮਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ SSR loci ਦੀ ਕਸਟਮ ਸੀਕੁਏਂਸਿੰਗ, length polymorphism detection ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ Peakscanner, Cervus, ਆਦਿ ਵਰਗੇ ਸੌਫਟਵੇਅਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਡੇਟਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਐਲੀਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਹੱਥੀਂ ਕਰਾਸਚੈਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਂ ਜਾਂ ਪਿਉ ਅਤੇ ਔਲਾਦ ਦਾ ਮੇਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ 12 ਮਾਰਕਰਾਂ ਲਈ ਨਤੀਜੇ ਮਿਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

One peak each of the Sire (with peaks 'C', 'D') and the dam (peaks 'A' and 'B') is being shared by the offspring (peaks 'A' and 'C'). Similarly, other marks are verified for the matching of peaks between sire-dam and offspring

ਵੰਸ਼ ਨਿਰਧਾਰਨ ਵਿਧੀ ...

Representative plots showing peaks following multiplexing of three SSRs (of a trio) using the software Peakscanner 1.0. Marker dyes used: (ILSTS033 (Blue), CSSM033 (Green), and CSSM045 (Red))

ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਨੀਮਲ ਬਾਇਓਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀ ਐਨੀਮਲ ਜੀਨੋਮਿਕਸ ਦੀ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਨੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਅਤੇ ਮੱਝਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਸ਼ ਨਿਰਧਾਰਨ 'ਤੇ ਕੰਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ। ਕਾਲਜ ਦੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਟੀਮ (ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਡਾ. ਵਾਈ.ਐਸ. ਮਲਿਕ, ਡੀਨ, ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਨੀਮਲ ਬਾਇਓਟੈਕਨਾਲੋਜੀ, ਡਾ. ਸੀ.ਐਸ. ਮੁਖੋਪਾਧਿਆਏ, ਸੀਨੀਅਰ ਵਿਗਿਆਨੀ, ਡਾ. ਨੀਰਜ ਕਸ਼ਯਪ, ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਡਾ. ਆਰ.ਕੇ. ਚੌਧਰੀ, ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਡਾ. ਕਲਪਨਾ ਸਿੰਘ, ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ) ਨੇ ਪਸ਼ੂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ molecular markers ਦੀ ਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਖੋਜ ਕੀਤੀ। ਚੋਣਵੇਂ 12 ਮਾਰਕਰਾਂ (18 ਮਾਰਕਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ) ਦੇ ਨਾਲ ਵੰਸ਼ (ਮਾਪਿਆਂ) ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਬਹੁਤ ਸਟੀਕ (> 99.99%) ਹੈ। ਚੁਣੇ ਗਏ ਮਾਰਕਰ, exclusion (0.99999) ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਕਾਰਨ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੀ ਉੱਚ ਅਸਾਈਨਮੈਂਟ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਪਸ਼ੂਆਂ ਅਤੇ ਮੱਝਾਂ ਦੇ 18 ਕਰਾਸ-ਹਾਈਬ੍ਰਿਡਾਈਜ਼ਿੰਗ ਪ੍ਰਾਈਮਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਈ ਤਿਕਤੀ ਦੇ ਨਮੂਨੇ (ਮੁਰਾਹ ਅਤੇ ਨੀਲੀ ਰਾਵੀ ਮੱਝਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ) ਨੂੰ (SSR-Length Polymorphism) ਬਲਾਈਂਡਡ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕ੍ਰਮਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ (ਨਮੂਨਿਆਂ ਦੇ ਤਿਕਤੀ ਸਬੰਧਾਂ ਦਾ ਸੀਕੁਐਂਸਿੰਗ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ)। ਇਸਨੇ ਹਰੇਕ ਤਿਕਤੀ ਵਿੱਚ ਸਾਇਰਾਂ ਦੀ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਲੈਬ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਸਾਡੀ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਾਇਰ ਟੈਸਟਿੰਗ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਸੇਵਾ ਦੀ ਕੀਮਤ ਲਗਭਗ ਰੁਪਏ 4000/- ਪ੍ਰਤੀ ਨਮੂਨਾ ਪ੍ਰਤੀ ਸੈੱਟ ਹੈ। ਗਊਆਂ ਅਤੇ ਮੱਝਾਂ ਲਈ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਟੈਸਟਿੰਗ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਐਨਡੀਡੀਬੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਦੂਜੀ ਅਜਿਹੀ ਸਹੂਲਤ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਵੈਟਰਨਰੀ ਅਤੇ ਐਨੀਮਲ ਸਾਇੰਸਜ਼ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਡਾ. ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖੋਜਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਡੇਅਰੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ/ਨਿੱਜੀ ਫਾਰਮਾਂ ਲਈ ਇਸ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਿਆ।

ਅਫਰੀਕਨ ਸਵਾਈਨ ਫੀਵਰ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਲਈ ਨਵੀਂ ਖੋਜ

(New Assay for Early Detection of African Swine Fever Virus)

Research Team: Yashpal Singh Malik, Shazia Yousuf, Shanti Choudhary, and Ratan Kumar Choudhary

ਵੈਟ ਵਰਸਿਟੀ ਵਿਖੇ ਸਮਰਪਿਤ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਟੀਮ ਨੇ ਅਫਰੀਕਨ ਸਵਾਈਨ ਫੀਵਰ ਵਾਇਰਸ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਲਈ ਇੱਕ ਅਤਿ-ਆਧੁਨਿਕ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪੀਸੀਆਰ (ਪੋਲੀਮੇਰੇਜ਼ ਚੇਨ ਰਿਐਕਸ਼ਨ) ਤਕਨਾਲੋਜੀ, ਅਤੇ ਉੱਚ-ਰੈਜ਼ੋਲੂਸ਼ਨ ਮੈਲਟਿੰਗ (ਐਚਆਰਐਮ) ਵਿਧੀ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਇਸ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਵਾਇਰਲ ਲਾਗ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ assay ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਵੈਟਨਰੀ ਅਤੇ ਐਨੀਮਲ ਸਾਇੰਸਜ਼ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, DBA ਦੁਆਰਾ ਫੰਡ ਕੀਤੇ ਬਹੁ-ਸੰਸਥਾ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ, ASF ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਨਿਦਾਨ ਲਈ ਇੱਕ ਤਕਨੀਕ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਨੀਮਲ ਬਾਇਓਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਡੀਨ ਡਾ: ਯਸ਼ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮਲਿਕ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟੀਮ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਡਾ: ਰਤਨ ਕੁਮਾਰ ਚੌਧਰੀ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਚੌਧਰੀ, ਸ਼ਾਜ਼ੀਆ ਯੂਸੁਫ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਨੇ ASFV ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਨਾਵਲ assay ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ assay ASFV ਦੇ ਦੋ ਜੀਨਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਸਨੂੰ OIE-ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪੜਤਾਲ-ਅਧਾਰਿਤ PCR ਪਰਖ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਟੈਸਟਾਂ ਨਾਲੋਂ ਦੁੱਗਣਾ ਸਟੀਕ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤੇਜ਼ ਅਤੇ ਵਧੇਰੇ ਲਾਗਤ-ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਵੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਪੜਤਾਲਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। assay ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਪੜਤਾਲ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ OIE-ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਮਿਆਰੀ qPCR- ਅਧਾਰਿਤ ASFV ਖੋਜ ਵਿਧੀ ਹੈ। ਵਾਇਰਲ ਖੋਜ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਪਰਖ ਇਹ ਫਾਇਦਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੰਗਲ ਬੇਸ (ਸਿੰਗਲ ਨਿਊਕਲੀਓਟਾਈਡ ਪੋਲੀਮੋਰਫਿਜ਼ਮ; SNP) ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਪਛਾਣੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਫੈਲਣ ਦੇ ਸਮੇਂ high throughput operations ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ASFV ਦੀ ਹਾਲੀਆ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਸੂਰਾਂ ਤੋਂ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਰਜਨਾਂ ਫੀਲਡ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਨਵੇਂ ਵਿਕਸਤ ਪਰਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਜਾਂ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚ-ਅਧਾਰਿਤ ਪੀਸੀਆਰ ਦੇ OIE-ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਗੋਲਡ ਸਟੈਂਡਰਡ ਟੈਸਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਆਈ ਸੀ ਏ ਆਰ-ਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਹਾਈ-ਸਿਕਿਓਰਿਟੀ ਐਨੀਮਲ ਡਿਜ਼ੀਜ਼ (NISHAD), ਭੋਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

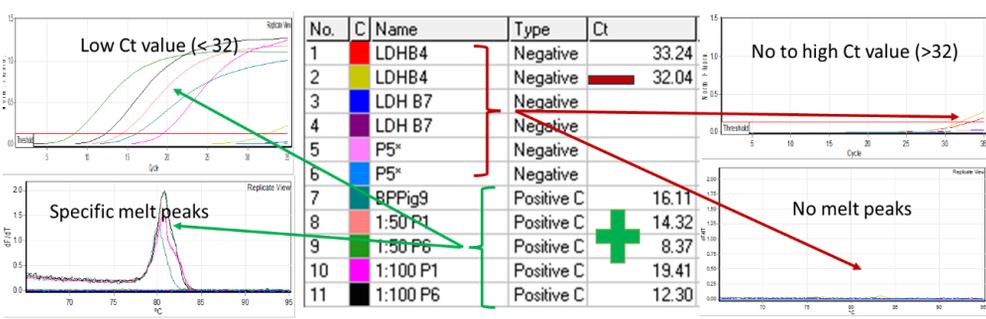

Figure 1: Positive and negative samples of ASFV showing Ct value and melt peak indicating ASFV-affected pig and absence of Ct value and melt peak indicate ASFV-negative pigs.

ਅਫਰੀਕਨ ਸਵਾਈਨ ਫੀਵਰ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਲਈ ਨਵੀਂ ਖੋਜ

(New Assay for Early Detection of African Swine Fever Virus

Research Team: Yashpal Singh Malik, Shazia Yousuf, Shanti Choudhary, and Ratan Kumar Choudhary

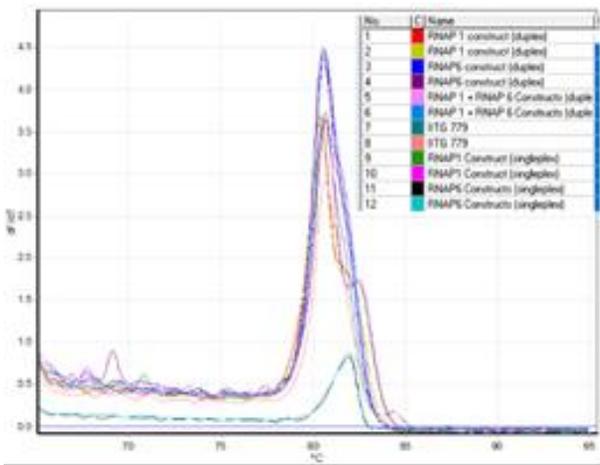
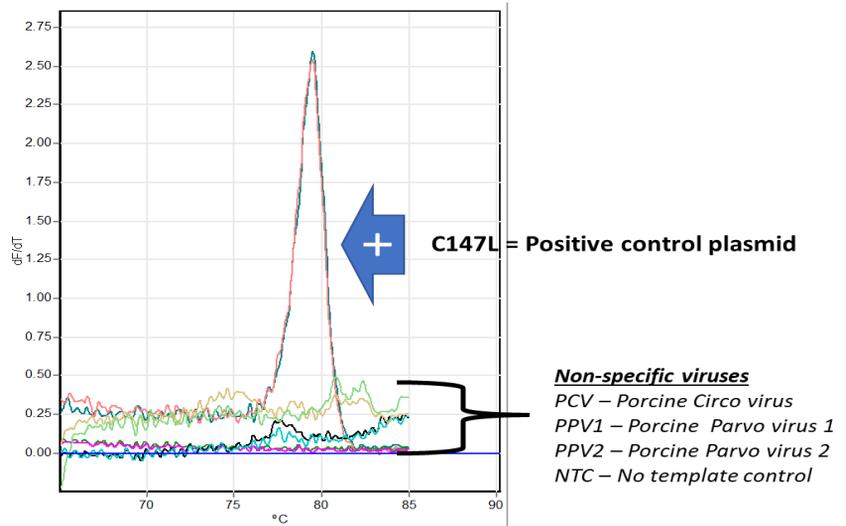

Figure 2: Developed of assay using two synthetic genes constructs of ASFV in plasmids showing melt peaks of various heights. Presence of even smaller melt peak indicate might indicate mild infection or early infection of ASFV.

Figure 3: Specificity of the developed assay with other DNA virus of pigs, showing no specific melt peaks.

ਸਿੰਗਲ ਪਲੇਕਸ ਫੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ assay ਇੱਕ ਨੋਕ/ peak ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਡੁਪਲੈਕਸ ਫੈਸ਼ਨ HRM-qPCR ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜੋੜੀ ਨੋਕ/ peak ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਸੱਜਾ ਪੈਨਲ ਡੁਪਲੈਕਸ HRM-qPCR ਪਰਖ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। Positive control plasmids ਨੇ ਯੁਮੀਦ ਅਨੁਸਾਰ ਐਂਪਲੀਫਿਕੇਸ਼ਨ, ਸਾਰੇ ਗੈਰ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੋਗ ਵਾਇਰਲ ਡੀਐਨਏ (PCV, PPV1, PPV2) ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਨੋ-ਟੈਂਪਲੇਟ ਕੰਟਰੋਲ (NTC) ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਰਹੇ।

ਵੈਟਰਨਰੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਡਾ: ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖੋਜਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਸੂਰ ਪਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਬਿਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਆਰਥਿਕ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇਸ ਮਾਰੂ ASFV ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਨਿਦਾਨ ਦੇ ਹੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਸੰਤੁਲਿਤ ਖੁਰਾਕ ਲਈ ਚੋਣਵੇਂ ਚਾਰਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ

ਲੜੀ ਨੰ	ਫਸਲ	ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਉੱਨਤ ਕਿਸਮਾਂ	ਬੀਜ ਦੀ ਮਾਤਰਾ	ਬਿਜਾਈ ਦਾ ਸਮਾਂ
1	ਮੱਕੀ	ਜੇ 1007 ਜੇ 1006	30 ਕਿੱਲੋ/ ਏਕੜ	ਮਾਰਚ ਤੋਂ ਅੱਧ ਸਤੰਬਰ ਫਾਲ ਆਰਮੀਵਾਰਮ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਅੱਧ ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੋਂ ਅੱਧ ਅਗਸਤ
2	ਬਾਜਰਾ	ਪੀ ਸੀ ਬੀ 165 ਪੀ ਐੱਚ ਬੀ ਐੱਫ 1 ਪੀ ਸੀ ਬੀ 164 ਐੱਫ ਬੀ ਸੀ 16	6-8 ਕਿੱਲੋ/ ਏਕੜ	ਮਾਰਚ ਤੋਂ ਅਗਸਤ ਅਗੇਤੀ ਫਸਲ ਲਈ ਰਵਾਂਹ ਨਾਲ ਰਲਾ ਕੇ ਬੀਜੋ
3	ਚਰ੍ਹੀ	ਐੱਸ ਐੱਲ 44	20-25 ਕਿੱਲੋ/ ਏਕੜ	ਅਗੇਤੇ ਚਾਰੇ ਲਈ ਅੱਧ ਮਾਰਚ ਮੁੱਖ ਫਸਲ: ਅੱਧ ਜੂਨ ਤੋਂ ਅੱਧ ਜੁਲਾਈ
4	ਵਧੇਰੇ ਲੌਅ ਵਾਲੀ ਚਰ੍ਹੀ	ਪੰਜਾਬ ਸੂਡੈਕਸ ਚਰ੍ਹੀ 4 ਪੰਜਾਬ ਸੂਡੈਕਸ ਚਰ੍ਹੀ 1	15 ਕਿੱਲੋ/ ਏਕੜ	ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਮਈ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ

ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਚਾਰੇ ਲਈ ਮੱਕੀ ਅਤੇ ਰਵਾਂਹ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਿਫਾਰਿਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੱਕੀ ਅਤੇ ਰਵਾਂਹ 88 ਦਾ ਬੀਜ 15- 15 ਕਿੱਲੋ ਜਾਂ ਮੱਕੀ ਅਤੇ ਰਵਾਂਹ 367 ਦਾ ਬੀਜ ਕਰਮਵਾਰ 15 ਅਤੇ 6 ਕਿੱਲੋ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
(ਡਾ. ਅਰੁਨਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ)

ਮਾਰਚ- ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੌਰਾਨ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਕਾਂ ਲਈ ਮੁੱਖ ਰੁਝੇਵੇਂ

ਮਾਰਚ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਕਈ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਗਰਮੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਗੈਰ ਫ਼ਲੀਦਾਰ ਚਾਰਿਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤਾਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹਨਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨਿਸ਼ਾਸਤਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਖੁਰਾਕੀ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਲਈ ਫ਼ਲੀਦਾਰ ਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗੈਰ ਫ਼ਲੀਦਾਰ ਚਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਰਲਾ ਕੇ ਬੀਜਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪਰਜੀਵੀਆਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਚਿੱਚੜਾਂ ਦੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਯੋਗ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਡੇਅਰੀ ਫ਼ਾਰਮਿੰਗ

ਮਾਰਚ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਸਾਉਣੀ ਦੇ ਚਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਬਿਜਾਈ ਕਰੋ।

ਪੇਟ ਦੀ ਕੀੜਿਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਗੋਹੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉ। ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਕਿਰਮ ਰਹਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਦਵਾਈ ਦਿਉ।

ਨਵਜੰਮੇ ਕੱਟੂਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਤੋਂ 2 ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਮਾਂ ਦਾ ਦੁੱਧ ਜ਼ਰੂਰ ਪਿਲਾਉ। ਇਸ ਨਾਲ ਬੱਚੇ ਦੇ ਰੱਖਿਆ-ਤੰਤਰ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂ ਨੂੰ ਜੇਰ ਪੈਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਹਾਇਤਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਬੱਕਰੀ ਪਾਲਣ

ਫ਼ਲਾਰੂਆਂ ਵਿੱਚ ਮੋਕ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹੋ। ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਹਿਰ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਕਿਰਮ ਰਹਿਤ ਕਰੋ।

ਫ਼ਲਾਰੂਆਂ ਨੂੰ ਐਂਟੀਰੋਟੋਕਸੀਮੀਆ, ਪੀ ਪੀ ਆਰ, ਮੂੰਹ ਖੁਰ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਟੀਕਾਕਰਨ ਕਰਵਾਉ।

ਬੱਕਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਪੀਣ ਲਈ ਤਾਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਾਫ਼ ਪਾਣੀ ਉਪਲਬਧ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮੁਰਗੀ ਪਾਲਣ

ਆਂਡੇ ਵਾਲੀਆਂ ਮੁਰਗੀਆਂ ਪਾਲਣ ਲਈ ਚੂਚਿਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਕਰਨ ਦਾ ਸਹੀ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਚੂਚਿਆਂ ਨੂੰ ਤੀਜੇ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿੱਚ 20 ਘੰਟੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 3-12 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੌਰਾਨ 16 ਘੰਟੇ, 12-21 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੌਰਾਨ 14 ਘੰਟੇ ਅਤੇ 21 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤੋਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ 16 ਘੰਟੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਆਂਡੇ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੁਰਗੀਆਂ ਨੂੰ 21 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੋਸ਼ਨੀ ਘਟਾਉਣੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੀ।

ਆਂਡੇ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੁਰਗੀਆਂ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਵਿੱਚ ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ ਦਾ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸੂਰ ਪਾਲਣ

ਵੱਗ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੂਰੀਆਂ ਅਤੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਰਮ ਰਹਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੋ

ਸੈਂਡ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਕਰਕੇ ਕਲੀ ਕਰਵਾਉ।

ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ

ਅੱਧਾ ਕਿੱਲੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭਾਰ ਵਾਲੀ ਸਾਰੀ ਮੱਛੀ ਤਲਾਅ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਵੇਚ ਦਿਉ।

ਜੇ ਤਲਾਅ ਵਿੱਚ ਪੀ.ਐਚ. 8.5 ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਚੂਨਾ ਪਾਓ। ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਤਾਜ਼ਾ ਪਾਣੀ ਛੱਡੋ ਜਾਂ ਏਰੋਸ਼ਨ ਕਰੋ।

(ਡਾ. ਰਕੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ, ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਅਰੁਨਬੀਰ ਸਿੰਘ)